

הכישלון הגרמני

מבוא

הספר "סערת המלחמה" של אנדרו רוברטס (דביר, 2011), שכותרת המשנה שלו היא "היסטוריה חדשה של מלחמת העולם השנייה", הוא תוספת מועילה לארון הספרים של היסטוריונים ושל חובבי היסטוריה - אם כי הוא מיועד יותר לחובבים מאשר להיסטוריונים המקצועיים. הספר נכתב ב-2009 - 64 שנים לאחר תום אותו מאבק איתנים שהתפרס על ארבע מתוך חמש היבשות ונמשך כמעט שש שנים תמימות. המהדרין מן הסתם יוסיפו לתקופה הזאת גם את מלחמת האזרחים בספרד ואת פלישת יפן לסין ויטענו כי היו אלה האירועים הראשונים של המלחמה הזאת. אם מכלילים את שני הקונפליקטים האלה במלחמת העולם השנייה, הרי שמדובר בעימות שנמשך 10 שנים.

מאז נכתבו אלפי ספרים שעסקו במלחמה ההיא ודנו בה מכל זווית אפשרית, ומטבע הדברים קשה לחדש הרבה בנושא הזה. למרות זאת עושה רוברטס עבודה מעולה בתחומי האסטרטגיה ותיאורי המהלכים השונים, וטוב עשה שלא הגזים בתיאורי הלחימה מנקודת מבטו של הלוחם בשוחה. יתרונו הגדול של הספר הוא בתיאור ממצה של המהלכים העיקריים של המלחמה בחזיתות השונות, וכך הוא יכול לשמש אנציקלופדיה בזעיר אנפין לאירועים ולאישים העיקריים שהשפיעו על מהלכה.

יתרה מזאת, צריך להודות למתרגם על שהוציא מידי חייבור שבו הלשון קולחת וקלה לקריאה, אף שמדובר בספר שעוסק בנושא מורכב מאוד.

לא לכל הכישלונות אחראי היטלר

אבל למען התועלת, ובעיקר כדי להסיר מכשול, יש לשים לב גם לכמה חסרונות. אתחיל בהבטחה שלא קוימה - ולמען האמת אסור היה מלכתחילה להבטיחה. בפסקה האחרונה בגב הספר מציין הכותב (ואי-אפשר לדעת האם המחבר כתב זאת או העורך הישראלי) שסוף סוף נקבל תשובה לשאלה מדוע התנהלה המלחמה כפי שהתנהלה. אבל הרבה מההחלטות שהשפיעו על התוצאה הסופית לא נבעו מניהול רציונלי אלא היו תולדה של טיפשות או של קוצר ראות - תכונות אנושיות הבאות לידי ביטוי בכל ארגון גדול - בעיקר אצל הגרמנים. אך גם בצד בעלות הברית לא נגרע חלקן.

רוברטס מעלה את סוגיית הניהול הנכון כאשר הוא שואל האם צדקו הגנרלים הגרמנים שתלו את קולר המפלה אך ורק בהיטלר, והוא יותר מרומז על אשמתם של הגנרלים שלא עמדו בפני היטלר כשמנהיגותו החלה להוביל לאסון.

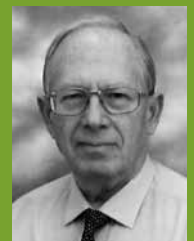
אבל מרבית הניתוחים של המלחמה הזאת - וכך גם הספר הנוכחי - מתעלמים לעיתים מתרומתם לכישלון של הזוטרים יותר, ואין הכוונה כאן למפקדי האוגדות או החטיבות אלא לדרג אחר לחלוטין.

הכישלון בתחום הטנקים

נתחיל במתכנני הטנקים הגרמניים. אחרי ההלם הראשון של הפגישה עם ה-T-34 הסובייטי המעולה החלו הגרמנים לתכנן סדרה של טנקים משוכללים יותר מהפאנצר III ומהפאנצר IV שאיתם פלשו לבריה"מ. אך בניגוד לרוסים הם התמידו במסורת הגרמנית של ייצור מוצרים מושלמים - מה שהאט עד מאוד את קצב הייצור. התוצאה הייתה פער עצום בכמויות. בזמן שהסובייטים ייצרו אלפי טנקים, ייצרו הגרמנים מאות, והפער האיכותי הגרמני היה קטן

הספר "סערת המלחמה" של אנדרו רוברטס (דביר, 2011) הוא סיכום רהוט וקולח של מלחמת העולם השנייה, אך כמו ספרים דומים רבים מתעלם מהאספקטים הטכנולוגיים של המלחמה ובכך פוגם ביכולת הקורא להבין את האירועים

ד"ר עזריאל לורבר
מומחה לטכנולוגיה צבאית

מכדי לפצות על ההבדלים הכמותיים האלה. לו היו הגנרלים הגרמנים מתייחסים לנקודה הזאת, מן הסתם היו תורמים הרבה לדין על הסיבות למפלתם, אך על כך קלאוזביץ לא כתב. רוברטס מזכיר את הפער הכמותי, אך אינו מסביר ממה הוא נבע.

הכישלון בתחום המכ"ם

אף שהגרמנים היו הראשונים שהשיגו (בדצמבר 1939) יירוט מוצלח באמצעות מכ"ם, הם סירבו להבין את משמעות השימוש הנרחב בו, ובעת הקרב על בריטניה לא ממש טרחו להפציץ את תחנות המכ"ם הבריטיות. אחד האשמים בכך הוא סא"ל ג'וסף שמיד, קצין המודיעין הראשי של הלופטוואפה, שלא הבין במכ"םים ולא ידע כמעט כלום על תעשיית התעופה הבריטית. ביולי 1940 (חודש לפני "הקרב על בריטניה") הוא כתב על חיל האוויר הבריטי דו"ח מודיעין שבו לא הוזכר כלל המכ"ם. לדעתו, רוברטס דן מעט מדי בנקודה החשובה הזאת שהביאה למפלה הגרמנית הראשונה במלחמה.

הכישלון בתחום האניגמה

המחבר אינו מתייחס כלל לכישלונם של הגרמנים (בכל הרמות שהיו מעורבות בנושא) לחשוב על האפשרות שהבריטים הצליחו לפרוץ את ה"אניגמה". ברוב יהירותם החליטו הגרמנים שמדעני בעלות הברית לעולם לא יפענחו את מה שהמוח הגרמני מנסה להסתיר. אי אפשר לקבוע בדיוק איך הייתה נראית המלחמה כולה אילו היו הגרמנים מגלים שהאניגמה פוענחה, אך אפשר להניח שלוחמת הצוללות הייתה מסתיימת בניצחון גרמני - ולכך עלולות היו להיות משמעותיות מרחיקות לכת. גם בנושא החשוב הזה הדין בספר של רוברטס אינו מעמיק. (צחוק הגורל הוא שאת תחילתו של תהליך הפענוח הובילו מדענים פולנים - תתי-אדם סלאביים בהתאם לגישה הגרמנית). היו עוד צמתים כאלה, וניתן לטעון ברמה גבוהה של ביטחון שטיפול מונע

בכשלים כאלה היה מביא לניצחון גרמני או לפחות להארכת המלחמה במידה כזו שהייתה מגיעה לתיקו של אפיסת כוחות הדדית. בשלושת הצמתים שהוזכרו לעיל לא היה להיטלר או לגנרלים הבכירים של גרמניה כל חלק.

טעויות טכנולוגיות מביכות

שלוש הדוגמאות האלה עוסקות בטכנולוגיה - פן מוזנח למדי של כל כתיבה היסטורית על מלחמות מודרניות. לא כאן המקום להיכנס לסיבות להזנחה הזאת, אך בחלקו נובע הדבר מכך שכותבים רבים אינם בקיאים בתחום הזה. אי-הבנה כזאת מובילה לשגיאות, לפעמים מגוחכות. אפשר לטעון שלפחות כמה מהן הן פליטות קולמוס, אך עם זאת אולי באמת מדובר בחוסר הבנה? להלן לקט חלקי של שגיאות כאלה בספר הנוכחי:

- עמ' 326: מספר צירופי האניגמה נע בין שמונה ל-200 טריליון (תלוי בתצורת המכונה) ולא טריליון ורבע.
- עמ' 360: שיפוע המדרון בגבעת המנזר הוא כ-26 מעלות ולא 45 מעלות. (500 מטר גובה

- עמ' 405: סולי זקרמן מעולם לא היה היועץ המדעי של צ'רצ'יל. זה היה תפקידו של פרופסור פרדריק לינדמאן.
- עמ' 454: מנוע הסילון של ה-V-1 לא פעל באמצעות אוויר דחוס.
- עמ' 456: יש סתירה פנימית במספרי הטילים שנורו על לונדון. תחילה נאמר כי "בחמישה חודשים נורו 1,359 טילים", וכמה שורות הלאה נכתב: "ב-80 יום גרמו 2,300 טילי V-2...".
- עמ' 462: המחבר טוען שמטוסי המסרשמיט הונעו במנועי דיזל. לא היו דברים מעולם! נוסף על כך הוא טוען כי על אף שטכנולוגיית הדיזל הייתה בידי הגרמנים, הם לא השתמשו בה לטנקים. זוהי שגיאה עובדתית.
- עמ' 463: המחבר מניח משום מה של-T-34/76 היו רק שני "גלגלי דרך". לא היו דברים מעולם, ומי שבקיא במעט בטנקים היה מבין מיד שזה בלתי אפשרי בעליל.
- עמ' 474: הדור החדש של הצוללות לא היה "בלתי ניתן לגילוי" - אין דבר כזה - ובוודאי שהן לא היו מסוגלות לשייט מתחת לפני המים בלי הגבלת זמן. אפילו צוללות גרעיניות אינן מסוגלות לכך.

סיכום

אין טעם להמשיך, אף כי יש עוד כהנה וכהנה. כאמור, האי-דיוקים מתחילים בטעויות בסיסיות בטריגונומטריה, דרך מסקנות המבוססות על עובדות לא נכונות וכלה באי-היכרות עם הטכנולוגיה של אמצעי לחימה. בדרך כלל השגיאות האלה אינן משמעותיות להבנת הנקרא, אך אם להשתמש בביטויי ישראלי, הן "מעצבנות", וחקירה מעט יותר מעמיקה או עריכה מעט יותר יסודית של המקור האנגלי הייתה יכולה לנפות את כולן. אבל כאמור, ולמרות כל השגיאות האלה, אם החובב מחפש ספר עזר שנותן מבט על - בעיקר בתחומי האסטרטגיה רבתי או כדי שישמש בסיס למחקר מעמיק יותר - ספרו של רוברטס יכול למלא את המשימה הזאת.

